NAŠE ŘEČ

ROČNÍK XI. ČÍSLO 9.

V. FLAJŠHANS:

NAŠE NEJSTARŠÍ JMÉNA OSOBNÍ.

II.*)

Vyložil jsem na tomto místě loni, jak je těžko podávati dobré etymologie našich nejstarších jmen osobních; pověděl jsem také, že největší jejich sbírku z doby nejstarší podává otec našeho dějepisu — kronikář Kosmas —, ale ukázal jsem tam též na příkladě, že ne všechna jeho jména jsou skutečná tradice starců, leccos že je asi plod cizího prostředí a školního vzdělání, leccos také plod pouhého etymologisování bez náležitého podkladu.

Měl bych dnes pokračovati po Krokovi. o jeho dcerách; ale poněvadž dobíhá jubilejní rok 1927, chci se anticipando zmíniti o dvou dalších jménech Kosmových, z něho dobře nyní každému známých; jsou to

BOŽENA a KŘESINA.

Nic známějšího nežli toto vyprávění Kosmovo o krásné selce, povýšené láskou mladého knížete na stolec českých vévodkyň; a nic známějšího než tato obě jména. Kosmas klade událost k r. 1002; zatím nám nezáleží na datu; jistě tato jména potom pocházejí již z X. století, jsou dobře slovanská. Jistě nalezneme tedy hojně dokladů.

Mýlili bychom se.

*) Viz Naši řeč, ročník X, 1926, str. 257—266.

Velmi zevrubný staročeský slovník Gebaurův nezná jiných dokladů; velmi zevrubný Taszyckého seznam staropolských jmen, právě vydaný, nezná žadných dokladů; velmi zevrubný slovník Tupikovův staroruský, Maretičův srbocharvátský atd. — a ovšem ani základní veliké dílo Miklosichovo z r. 1860 — neznají vůbec žádných dokladů pro tato jména. Je to jistě podivné — tak stará a dobře slovanská jména: ale nikde nemají příbuzných.

Ale nemají jich ani na domácí půdě; v žádném místním jméně se neopakují, není od nich odvozenin, není na ně narážek ani dnes ani kdy dříve.

To nás zarazí a prohlédneme si tato jména zblízka.

Božen — *Božena:* tato jména asi jako *Bohuslav* — *Bohuslava, Jarmil* — *Jarmila* atd. nepodávají nijakých nesnází. Ale obtíž je v tom, že v dokladech nalezneme vedle sebe *Bořen* — *Božen* a taktéž ovšem *Bořena* — *Božena,* že takřka nemůžeme se dobře ani rozhodnouti, máme-li psáti *Boře-* či *Bože-; Bořena* má jistě více starších a lepších dokladů nežli *Božena,* dokonce v našem nejstarším kanonu jmen, Nekrologu Podlažickém, ke 14. březnu.

Arci, jeden doklad by nás umlčel; prastará zakládací listina zv. boleslavská, dříve kladená do doby po r.1052, přináší větu zakladatele Břetislava, že tak činí na památku »matris mee *Bozene*«. Ale na neštěstí tato vzácná listina je dochována jenom v opise ze XVII. století (!), a její poslední vydavatel, náš učený paleograf prof. Friedrich, nevěří vůbec nejenom těmto písmenům, nýbrž ani celé této větě.

Pulkava v své kronice české (v textu českém podle vydání Gebaurova v Pramenech dějin č. V, 234) nám nabízí dokonce jiné jméno: »dievku jménem Boženu, ješto však jiné jmě *Blažena* nebo Beatrix latíně jmenuje sě« — ale tento jeho návrh ‚Božena — Blažena' je jenom nemotorný překlad latinského originálu »virginem Bozenam nomine, quod alio vocabulo Beatrix dicitur« (tamtéž str. 35). Něco podobného provedl Hájek, jenž v pramenech nalezl střídavě *Božena* — *Bořena* a nemiloval podobných nepořádků; dal tedy Boženu za manželku Oldřichovi a *Bořenu* (r. 673) Krokovi — tato *Bořena* nám zde ovšem pomůže tak málo jako Pulkavova *Blažena.*

Nemusím zde ovšem připomínati, že bychom zcela jinak soudili o tvarech *Božan* — *Božana;* ale také nemusím připomínati, že naše *Božena* — *Bořena* nelze z *Božana* (je doloženo srbsky, staropolsky atd.) vyložiti. —

Nemenší obtíže máme s *Křesinou;* je rovněž tak osamocen jako *Božena,* ale víme-li při *Boženě* aspoň, že je to jméno osobní,

nemůžeme při *Křesinovi* ani říci, je-li to jméno či příjmení. Také odvozovací přípona *-ina* se nám nehodí — je to jistě jméno české a slovanské, ale nedělá dojem starého slova zděděného, zrovna tak jako *Božena*.

Na konec pro obě tato jména zůstává jediný ručitel; je to Kosmas, první a jediný z té doby, jenž je uvádí. Kosmas není ručitel nejspolehlivější a právě pro tuto dobu nikoli. Sám totiž teprve od r. 1037, druhou knihou počínajíc, chce ručiti za pravdu toho, co vypráví. Velice upřímně praví na konec kn. I, k r. 1037: »Jinak se vypravuje, co jsme viděli, jinak, co jsme slyšeli, jinak, *co smyšleno;* co lépe víme, lépe i vykládáme. Nyní (t. j. od r. 1037 počínajíc) ... mysl nás pudí vyprávěti, co jsme sami viděli anebo co jsme *opravdu slyšeli* ze zpráv těch, kteří viděli . . .«

Vypravování o Boženě (není dlouhé, mnohem delší je moralisace kronikářova o tom, jaké byly tehdy mravy české) položil Kosmas k r. 1002. Již Dobner se postavil proti tomuto datování — a také proti obsahu i vyprávění samého i Kosmovy moralisace. A Loserth ukázal, že Kosmas *nevyprávěl* docela to, co slyšel, nýbrž že dvě řádky opsal z kroniky Reginonovy, ač tam se týkají Karlmana. Novotný, České dějiny, 1912, I, 1, 701/2, jako zpravidla, brání ovšem celého vyprávění i datování Kosmova a dodává: »Nelze zprávě upírati věcné správnosti, poněvadž, jak i Loserth připouští, *nebylo by možno bývalo rozšiřovati o knížecím rodě takové choulostivé historky,* kdyby neměly věcného základu.«

Kosmas vypráví takto (k r. 1002; chybně m. 1004 — a vůbec chybně, jak uvidíme): »(Oldřich) bratra svého Jaromíra třetího dne zbaví zraku. *Tomuto z manželství zákonného se nezrodilo potomstvo pro neplodnost choti; ale z jisté ženy* jménem Božena, jež byla Křesinova, *syna sličné*) podoby obdržel, jejž dal nazvati* Bracislavem. Neboť když se jednoho dne z lovu vracel venkovskou vsí, tu, jak jsme řekli, ženu nad studánkou peroucí prádlo spatřil, a prohlédnuv ji od temene až do pat, pojal v prsou plameny lásky nemalé. Bylať totiž těla jejího postava znamenitá, nad sníh bělejší, měkčí nad labuť, skvělejší nad starou kost slonovou, krásnější nad safír. Tu hned pojav vévoda odnesl k sobě . . .« I kdyby nám byl Kosmas výslovně neřekl, že teprve od r. 1037 ručí za pravdu, vidíme, že je zde mnoho přibásněno — a položeno k r. 1002, ježto se mu jinam nehodilo.

Kosmas arci nevypráví, kde kníže lovil — dovíme se, že to bylo trochu daleko, až v Normandii —; teprve Dalimil si vzpomněl, že

---

*) Co je proloženo, převzal Kosmas z kroniky Reginonovy, kterou patrně poznal v Lutychu.

to bylo u *Postoloprt* (a Novotný hned z toho vyvodil, že tam měl Oldřich svůj úděl, jako by Kosmas vůbec o nějaké vládě Jaromírově a údělu Oldřichově něco věděl), a Hájek si vzpomněl dále, že to bylo ve vsi *Opučně,* později nazvané *Perucí* (ačkoli ta leží mezi Louny a Libochovicemi); Hájek si vzpomněl i na Boženiny rodiče — sluli *Domarod* a *Samoborka.* Tomu ovšem ani Novotný nevěří — ačkoli *Domarod* je zajištěn aspoň tak dobře jako *Křesina.*

Arci, z Reginona tyto věci Kosmas čerpati nemohl; vyprávění Reginonovo je zcela jiné a přestává právě jen na té úvodní větě. A z Reginonových slov »z jisté *šlechtické* ženy« vynechal právě Kosmas slovo »šlechtické«, ukazuje, že chce vyprávěti o ženě rodu nízkého. Bylo nějaké takové vyprávění?

Takové vyprávění vskutku Kosmas znal; slyšel je v Lutychu na škole, slýchal je často a bylo obvyklým thematem posměšků v Burgundsku proti sousední Normandii. Kosmas zde ještě nemohl užíti tradice písemné; normanské kroniky, tuto událost vyprávějící, jsou napsány až později — a proto Kosmas užil starého Reginona, ale jenom v úvodě. Událost je tato:

V téže asi době (neboť musili bychom, jak již Dobner správně ukázal, klásti tuto příhodu do doby kolem*) r. 1020) vládl v Normandii lítý Robert, zvaný »ďábel« (později osobnost pohádkového Roberta ďábla, o níž u nás před několika lety pojednal Dlouhý v Časop. pro mod. filol. a liter., má s tímto historickým Robertem jenom jméno společné), násilný a vášnivý. R. 1026 se vrátil z lovu na svůj hrad ve Falaise a viděl z okna na potoce dceru dolejšího kožišníka městského, sličnou Arlettu, jak prala. Zalíbila se mu a poslal pro ni — ač ženat — k otci, aby mu ji půjčil na noc. Otec nechtěl — ale chtěla sličná Arletta. Historie je delší, francouzštější. Roku 1027 se narodil z té noci spanilé Arlettě Vilém, týž, jenž se pak ujal vlády po otci a roku 1066 z Normandie dobyl Anglie. Rozumí se, že v sousedním Burgundsku tomuto kožišnickému vnukovi nepřáli jeho skvělou kariéru — a že Kosmas v Lutychu po r. 1066 slyšel chtěj nechtěj pikantní historku o divokém Robertovi a smělé Arlettě ne jednou, ale několikrát. A vrátiv se domů, měl podobnou událost před sebou: takový Vilém Dobyvatel rostl před očima hochovýma; byl to Břetislav, jenž rovněž jako Vilém dobýval nové říše, Polska, byl jediný a poslední potomek rodu Přemyslova, na jehož životě a skutcích visela spása říše. A Kosmův Břetislav — toť Vilém anglický!

---

*) Novotný ovšem ji klade, po Kosmovi, k r. 1002; ale zapomněl, že Kosmas mluví o »vévodovi«, nikoli o princi, a že r. 1002 je omyl Kosmův m. 1004, k němuž náleží vyhnání Poláků z Čech.

Je tak divné, že si Kosmas »vzpomněl«, když po padesáti letech psal dějiny Břetislavovy, na leccos z toho, co vlastně slyšel v Lutychu o Vilémovi normanském, synu kožišnice?

Kožišník = *cursinarius* v tehdejší latině, v tehdejší němčině *cursinaere,* nynější Kürschner; kožišina=»*cursina*«, z čehož střlat. *crus(i)na,* slovanské *krzno.* Je potom podivno, že se Boženin manžel jmenuje *‚Křesina'?*

Slova *Arletta* ovšem Kosmas pro selku (i to je zajímavé, že z městské řemeslnice udělal vesničanku) českou potřebovati nemohl; užil snad skutečného jména matky Břetislavovy, snad s nějakou změnou — anebo je snad sám utvořil. Na obou těchto jménech leží tedy mlha normandské pověsti; proto do nich dobře nevidíme a nerozeznáváme jejich příbuzenstva. —

*

Letos v červenci konány ve Falaise veliké slavnosti anglicko-francouzské, oslavující devítisté narozeniny Viléma Dobyvatele; zvláštní deputace se starostou v čele připlula z Hastingsu, aby oslavila památku velikého bojovníka, ale také znamenitého organisátora, kdysi »syna kožišnice«. Před bitvou, která rozhodla osud Anglie, recitována ve vojsku Vilémově píseň o Rolandovi, po bitvě organisoval Anglii jeho veliký Domesdaybook: mladý Kosmas, který za jeho vlády v Lutychu poslouchal mistra Franka, neměl sice ani pomyšlení psáti některým jazykem národním — ale možná již tehdy klíčila v něm smělá myšlenka, počíti v lesích hercynských latinským jazykem vyprávění o starých příhodách národa českého. A když na sklonek věku přikročil k realisaci té myšlenky, je to tak podivné, že stále vzpomínal na Burgundsko a Normandii? A že stíny těch krásných dní mládí Kosmova padají i na jeho osobní jména, jejich přípony a kořeny?

DROBNOSTI

PŘÍSPĚVKY K ŘEŠENÍ OTÁZKY O PŮVODU JMÉNA ŽIŽKA.

2. *BUDĚJOVICKÁ LISTINA Z R. 1392.*

Za druhou ze tří opor domněnky, že jméno *Žižka* je domácká (hypokoristická) obměna jména *Zigmund,* pokládá se svědectví latinské listiny archivu budějovického, v níž vdova po měšťanu Žižkovi (Zikovi) prodává plat na roli u vsi Světlíka bratřím řádu dominikánského v Budějovicích. Tato listina (otištěná v II. dílu

Emlerových Regest 835) má vročení 1302, to však Sedláček — důvodů svých neudávaje — opravil (v Čes. čas. hist. 1913, 452) na 1392. Prodávající vdova se jmenuje v oné listině dvakrát: po prvé Elizabeth *Zikonis* olim relicta (= Alžběta, vdova po nebožtíku Zikovi), po druhé prefata *Zizkonissa* (= dříveřečená Žižková). Protože jméno *Zika* je najisto známá zkratka jména *Zikmund* a protože se zde dříveřečená *Žižková* jmenuje výše vdova *Ziková,* usuzují z toho obránci zigmundovské domněnky, že *Žižka = Zika = Zigmund.**)

Ale toto svědectví je nespolehlivé, protože dvojtvar *Zikonis = Zizkonis(sa)* mohl vzniknouti písařskou chybou, přepsáním, t. j. tím způsobem, že se písaři, chtějícímu napsati i v druhém případě *Zikonissa,* připletlo do pera ještě jednou písmeno *z* (takže napsal *Zizkonissa),* anebo, což je pravděpodobnější, že písař, chtěje napsati v prvém případě (relicta) *Zizkonis,* literu *z* omylem vynechal a napsal nesprávně *Zikonis.* Omyly takové se písařům starým (jako dnešním)**) skutečně přiházívaly (na př. v jedné a téže listině Arch. č. 31, 210 je in *Žimuntic* a po druhé, nespr., de *Žimutic;* jednou v Desk. DE. I, 200 v *Stupicích* a po druhé, nespr., v *Stupnicích,* jednou t. 1, 530 ze *Svojšic* a po druhé, nespr., ze *Svošic* atd.).

Důvodem, proč máme v podezření správnost tohoto zápisu, když přece obě jména, *Zika* i *Žižka,* jsou o sobě tvary nepochybně správné, není ovšem okolnost, že by tento zápis svědčil

---

*) Tento závěr není arci ani jediné možný, ani zcela nutný, i kdybychom byli s obránci přesvědčeni o správnosti tohoto zápisu. Ješ zcela dobře možné i to, že jako byli v Budějovicích *Václav Žižka* (1376), *Jan Žižka* (1402), jmenoval se muž ovdovělé Alžběty *Zika,* t. j. *Zikmund Žižka,* a že je v prvém případě jmenován křticím jménem *Zika,* v druhém pak příjmením *Žižka.* Případ toho druhu je v Köplově vydání budějovického archivu (K. Köpl, Urkundenbuch der Stadt Budweis in Böhmen, I. Band, 1. Hälfte, 1251 bis 1391, Prag 1901) v listině č. 488 z r. 1389, kde se táž smluvní osoba jmenuje jednou *Ffutpörstel* (= Fussbörstel), t. j. příjmením (přezdívkou), po druhé *Nicolaus* (Mikuláš), t. j. křticím jménem. Osobní jméno *Zikmund (Zika), Žižka* je speciálně v Budějovicích zcela dobře možno uznati, protože i křticí jméno *Zikmund* (Sigismundus a p.) i příjmení *Žižka* jsou v listinách budějovických dosvědčena nejednou. Pak by ovšem mezi jmény *Zika, Žižka* nebylo jiné spojitosti leda nahodilá podoba (tak jako na př. u jmen *Mařík Marjan* v Tom. Z. n. 122, č. 245; *Bartoš Baroch* t. n. 70 č. 16, *Martin Maršálek* t. n. 132 č. 336 a p.) a nebylo by lze z budějovické listiny, i kdybychom ji akceptovali tak, jak je, vyvozovati pro domněnku *Žižka = Zika* (Zikmund) nic. Z dalšího výkladu vysvitne, proč přes to dáváme přednost domněnce, že je jméno vdovy Alžběty zapsáno v oné listině po prvé chybně.

**) Táž chyba, kterou předpokládáme v listině budějovické, přihodila se letos o prázdninách (7. VII) sazeči Lidových novin, který ve zprávě o sokolském sjezdu v Bratislavě vysázel (župa) *Žikova* místo *Žižkova.*

pro správnost zigmundovské hypothesy, nýbrž zcela objektivně získaná a známá zkušenost, že se táž osoba, jmenovaná v téže listině, psané týmž písařem několikrát, uvádí zpravidla t ý m ž jménem (touž formou jména), kdežto v budějovické listině se táž osoba jmenuje jednou *Zika*, po druhé *Žižka*. Jmenuje-li se na př. v Tomkových Základech anebo v provolacích knihách dvorských desk (Arch. č. 31) někdy táž osoba jednou *Jan*, po druhé *Ješek* nebo *Janek* a p.,*) nesmí se při tom zapomínati, že tu jde o zápisy z různých let i od různých písařů a že se tvary křticích jmen měnívaly a mění posud s dobou, s osobami i s okolnostmi. Tím ovšem není řečeno, že by se v témže listě, zápise a p. nemohlo vyskytnouti dvoje různé pojmenování téže osoby (na př. *Janek* a *Ješek*), a jsou i takové případy, ale to jsou vždycky případy výminečné, abnormální, a každý abnormální případ budí podezření a nabádá k opatrnosti. Podpisuje-li někdo všecka svá akta na př. *Hanuš Jelínek* a najde-li se pak jeden akt s podpisem *Jan Jelínek*, bude tento podpis, třebas možný a snad i autentický, právě svou odchylností přece podezřelý. A proto je podezřelý z chyby i dvojí různý tvar téhož jména a téže osoby v listině budějovické, neboť je to odchylka, výminka, anomalie. Toho si byl vědom už vydavatel Regest Emler, který označil tvar *Zikonis* poznámkou *sic*.

Protože tedy listina budějovická z r. 1392 je podezřelá z chyby, není možno uváděti místo, proti němuž se právě podezření obrací, za svědectví domněnky, že *Žižka* je *Zigmund*, pokud není prokázáno, že v budějovické listině chyba není, t. j. pokud se nenajde ještě aspoň jeden doklad z té doby, v němž jméno *Zika* bude postaveno na roveň jménu *Žižka*. Obránci domněnky, že *Žižka* je *Zigmund*, poukazují na to, že nebylo prokázáno, že v listině budějovické chyba skutečně jest, a dále, že tomuto třeba nedost jistému svědectví přísluší přece jistá váha a víra ve spojení s ostatními svědectvími mluvícími pro výklad jména *Žižka* ze jm. *Zigmund*, totiž s výkladem srbochorv. jména *Šiško* (= Zikmund) a s okolností, že se jméno *Žižka* objevuje skoro současně se jménem *Zigmund*. Že jakýkoli odkaz na srbochorv. jméno *Šiško* při řešení jména Žižkova je omyl, bylo ukázáno v 1. kapitole těchto příspěvků. O zbylé opoře, která záleží v současném objevení jména *Žižka* a *Zigmund*, bude řeč v kapitole příští. V této kapitole se chceme zabývati jen listinou budějovickou.

Dokázati, že v listině budějovické ve dvojím různém tvaru *Zikonis* a *Zizkonis(sa)* chyba písařská s k u t e č n ě j e s t, není

*) Viz NŘ. 9, 43.

vlastně povinností toho, kdo toto podezření vyslovil a je odůvodnil. Dokazovati to také nemíním a nemohu, neboť za daných okolností jediným bezpečným důkazem chyby by mohlo býti, kdybychom věděli, co chceme právě věděti (t. j. že *Žižka* není *Zigmund),* a snad (podle pozn. na str. 198) ani to ne. Co však je možno ukázati a co je právě úkolem tohoto výkladu, jest, že svědectví proti správnosti dvojího různého zápisu téhož jména v budějovické listině jsou tak četná a tak závažná, že cena jejího svědectví pro domněnku *Žižka* = *Zigmund* je i ve spojení s druhou zbylou oporou této domněnky velmi chatrná.

Důvody, které máme pro to, že rozdíl mezi tvary *Zikonis* a *Zizkonis(sa)* v budějovické listině vznikl přepsáním a že je patrně třeba čísti i v prvním případě *Zizkonis* (= Žižkova), plynou jednak z listiny samé, jednak z okolností ležících stranou od ní a s ní nesouvisících.

1. Těmito okolnostmi, které nesouvisí přímo s listinou budějovickou, jsou všecka fakta a pozorování, která mluví proti domněnce, že *Žižka* je *Zigmund;* neboť není-li *Žižka Zigmund,* nemůže býti ani *Zika* = *Žižka* a v listině budějovické musí býti chyba, ledaže by *Zika* bylo jméno křticí a *Žižka* příjmení. Všecka ona fakta a pozorování (na př. že je starší tvar *Žužka* atd.) nechci zde znovu opakovati a rozváděti; chci z toho ze všeho pro zajímavost ukázati jen na to, že uznáme-li jméno *Žižka* za domáckou (hypokoristickou) zkratku jména *Zigmund,* máme co činiti s takovou řadou nepravděpodobností a podivných náhod, že se tím ze jména *Žižka* stává skutečné kuriosum mezi jmény jinými.

a) Ze jména *Zigmund* mohla (v teorii) vzniknouti na témže stupni odvození dvě hypokoristická jména, t. j. jednak *Žižek,* jednak *Žižka* (jako z *Petr* — *Pešek* a *Peška,* z *Jakub* — *Kúbek* n. *Kubík* a *Kubka* a p.). Podle toho, jak hojně je rozšířeno jméno *Žižka* a jak zřídka (snad jen jednou) se v té době vyskytuje jméno *Žížek,* dalo by se soudit, že přípona *-ka* byla při tvoření domáckých (hypokoristických) zkratek v druhé pol. 14. stol. mnohem oblíbenější než přípona *-ek.* A přece pravda je pravý opak. Vedle nesčetných hypokoristik s příponou *-ek (Pešek)* spočítal by hypokoristika s příponou *-ka (Peška)* v té době skoro na prstech, a to ještě většinou v dokladech ojedinělých.*) Máme-li

*) I když bylo první hypokoristikon (1. stupně) kmene *-a,* bývalo často další hypokoristikon (zdrobnělina) tvarem mužské. Vedle *Pála* (Pavel) bylo *Pálek,* vedle *Šíma* — *Šimek,* vedle *Vojta* — *Vojtek,* vedle *Míka* — *Míček,* vedle *Bláha* — *Blažek* a p. Tak je tomu i dnes: *Pepa* je *Pepík, Kuba* — *Kubík, Váša* — *Vašek (Vašík)* a p.

tedy viděti ve jméně *Žižka* hypokoristikon jména *Zigmund*, musíme říci, že je tu v tvoření výminka.

b) Jak už jiní upozornili, střídají nebo sdružují se normální hypokoristické zkratky se jmény základními. To platí i o skutečných zkratkách jména Zigmund. Na př.: Petrus et *Sigismundus*, fratres *de Slapanycz* Desk. Brn. 12, 402 (1412) = *Zich de Slapanicz* Desk. Ol. 7, 686 (1408); *Zychoni* alias *Sigismundo* de Nedachlebicz Desk. Ol. 6, 780 (1398) a j.; *Zikmund* Vaníčkovic Fontes VI, 330 = *Ziga* Vaníčkovic t. 27 = *Zika* řezník t. 317 a č.; *Sigismundus* alias *Ziga* lukař Tom. Z. m. 65 (1431): *Sigismundo* sutori Tom. Z. m. 17 (1445) = *Zikše* t. (1448); *Sigismundus* dictus *Zikeš* Tom. Z. h. 176 (1498) a p. Písemné doklady jmen *Zikmund* i *Žižka* během 14. a 15. stol. jdou do set, ale takto pohromadě se nevyskytují ani jednou.

c) Hypokoristické zkratky křticích jmen se vyskytují (tak jako jména plná) v nesčetných případech jako první člen jména dvoučlenného (na př. *Janek* Kříž). To platí i o skutečných zkratkách jména Zigmund. Na př.: *Zichoni* dicto Kužel Desk. Ol. 10, 574 (1447); *Ziga* Vaníčkovic (v. v.); *Zikovi* Ryedlovi Arch. č. 21, 334 (1464); *Zikeš* Pavluov t. 26, 350 (1542) a j. Jenom jméno *Žižka* se v tomto postavení, na př. *Žižka Pavlův* a p., nevyskytuje ani jednou.

d) Jméno *Zigmund* bylo, soudíc podle počtu a stáří dokladů, na Moravě stejně oblíbeno jako v Čechách, ne-li víc (první doklad český toho jména jako křticího je z r. 1375, první moravský už z r. 1371; také první nepochybná zkratka jména *Zigmund* se objevuje na Moravě dřív než v Čechách, t. j. *Zich* z Nedachlebic 1398, v Čechách *Ziga* až 1414 u Titze 43 z Tom. Z., *Zich* 1420 v Popr. R. 26). Jméno *Žižka* se objevuje v Čechách hned od samého začátku, t. j. od r. 1367, a pak ve 14. stol. (i před slávou Žižkovou) i v 15. velmi hojně. Ale na Moravě se čte jméno *Žižka* v zápisech deskových po prvé teprve r. 1446 (Johanni Zizkoni de Litochorze Desk. Brn. 12, 511) a je to za celých 100 let v deskách zahrnutých (1348—1466) v té spoustě jmen doklad jediný. V Knihách půhonných (1374—1504) není jediného Žižky, v Cod. dipl. Mor. do r. 1450 také ani jednoho.*) Příponou *-ka* se tvořila hypokoristika na Moravě právě tak ráda jako v Čechách; proč při stejné oblibě jména *Zigmund* je tvar *Žižka* tak hojný v Čechách a tak ojedinělý na Moravě?

e) Se jménem *Zigmund* se objevuje na Moravě hned také ženské jméno *Sigismunda, Zigmunda* (Jungfrau Sigismund v CDM.

---

*) Nicolaus Zisska v CDM. 13, 279 je Čech, Mikuláš Šiška z Maštova.

15, 108 z r. 1371; Sigmunde conthorali Desk. Ol. 6, 843 z r. 1398, Zygmunda et Elsska filie Desk. Brn. 11, 265 z r. 1416 atd.) a skoro s ním zároveň i hypokoristická zkratka *Zichna* (Zichne uxori Desk. Ol. 8, 315 z r. 1412; Zichna z Zastrzihl t. 10, z r. 1437 atd.). V Čechách pro ženské jméno *Zigmunda* ani pro jeho bezpečnou zkratku (na př. *Zichna*) ve stol. 14. a 15. neznám dokladu ani jednoho.*) A přes to ženské jméno *Žižka,* které obránci zigmundovské domněnky pokládají za zkratku jména *Zikmunda,* vyskytuje se v Čechách hned od samého začátku (1375, v Arch. č. 31, 322) a dosti často, ač bychom čekali opak.

Zkrátka, pokládáme-li jméno *Žižka* za domáckou (hypokoristickou) zkratku jména Zigmund, narážíme na samé výminky a zvláštnosti, pro něž není jiného vysvětlení leda náhoda. Mezi nepochybnými hypokoristiky vůbec a mezi bezpečnými hypokoristiky jména *Zigmund* (*Zich, Ziga* a p.) zvlášť chová se, abych užil tohoto výrazu chemického, hypokoristikon *Žižka* tak jako RKZ. mezi pravými rukopisy. Už tato pozorování sama stačí, aby učinila domněnku, že *Žižka* je *Zigmund,* velmi nepravděpodobnou, a domněnku, že v listině budějovické je psáno *Zikonis* místo *Zizkonis* (nebo naopak) omylem písařským, velmi pravděpodobnou.

2. K témuž závěru dojdeme kritickým rozborem zápisu samého a zejména jeho srovnáním s ostatními zápisy a listinami téhož archivu, které nám umožní učiniti si úsudek o praxi písařské tradičně v nich zachovávané. Listiny budějovické, pokud byly Köplem otištěny, jdou až na samé rozhraní roku 1391 (16. Dec.) a r. 1392, do něhož Sedláček klade onen knihovní zápis smlouvy mezi Alžbětou Žižkovou a klášterem dominikánským, a jsou velmi hojné (od 1351—1391 na 400 čísel), takže o praxi písařů je možno si utvořiti soud velmi spolehlivý.

Tato praxe se vyznačuje přesností formální velmi pečlivě a důsledně zachovávanou. Je ji vidět především v tom, že opakuje-li se v dalším textu jméno osoby již jednou jmenované, opakuje se vždycky v témž tvaru. Zejména častý je tento případ v zápisech knihovních, kde se nějaká osoba zavazuje k nějakému platu a p., a kde se bližší podmínky ujednání uvádějí v dalším textu smlouvy začínajícím (jako v naší listině) zpravidla stereotypní formulí »quem quidem censum promisit prefatus (prefata) X. dare etc.« N e n í p ř í p a d u v otištěných listinách, aby se osoba jmenovaná jednou na př. *Míka* nebo *Káče* uváděla v téže listině dále jako prefatus *Mikeš* nebo prefata *Kačka* (t. j. jiným hypokori-

---

*) Ziguna de Ortmbergk v Desk. DE. 1, 149 r. 1493 (jde-li tu vůbec o obměnu jména Zikmunda) je Němkyně.

stikem). *Ulricus* nebo *Kuba* zůstává i dále bez proměny *prefatus Ulricus, prefatus Kuba,* ledaže se někdy střídá tvar latinský (polatiněný) s domácím *(Johannes — Jan, Wolfl — Wolflinus)* anebo tvar (hláskově) starší s mladším (*Plonar — Ploner* a p.); *Laurentius Scheller* (č. 509) jmenuje se dále buď prefatus *Laurentius* nebo prefatus *Scheller.* To platí i o ženách: *Geruše,* relicta Perušii (330), slove dále jen *Geruše,* zrovna zase jako vdova po Peškovi řečeném *Hlaváč* (234) sluje dále *relicta Hlavačonis* nebo *Hlavačonissa.* Je-li kde některé jméno uvedeno výminečně po druhé v jiné formě (na př. Petrus de *Sabbat* 121 m. *Sablat,* ze Záblatí, *Chamner* 179 m. *Champner* [Kampner] a p.), jde vždycky o písařskou chybu.

Druhým svědectvím přesnosti písařů budějovických je velmi důsledně zachovávaná snaha, aby osoba, na níž v zápise záleží (která se k něčemu zavazuje a p.), byla určena co nejpřesněji. Proto jméno křticí bývá provázeno rozličnými přídavky, jako označením živnosti (Andreas *braseator,* Ondřej sládek), bydlištěm (A. *vedle kláštera*) nebo majetkem (Prokop, *vlastník domu zvaného Stetenhof*), příbuzenstvím (A., *syn* n. *zeť Fürstův*), původem (A. *z Písku* n. A. *Písek*), přezdívkou (A. *Spernkäs*), velmi často i kombinací několika takových určení (na př. Mikuláš *švec, syn Khiepornův, náš soused;* Nicolaus *kovář, řečený hantlos šmíd, z Brodu* a p.). Pouhým křticím jménem bývají označováni jen sedláci, Židé a někdy (zvláště s počátku) osoby podružného významu anebo při nichž nemůže vzniknouti omyl (na př. udává-li se poloha domu — Ondřej pekař, řečený Krapfl, o svém domě stojícím mezi domem *Urbanovým* a *Osvaldovým* — nebo dřívější držitel — dům Jakla kováře, dříve *Valentův* —, řidčeji ručitel, dále jde-li o spor nebo dluh dvou osob — *Handl* žaluje *Albla, Pešl* je dlužen n. zaplatil *Alblovi* a p.). V důležitých případech, zvláště v přehojných zápisech knihovních, smlouvách a pod., jakou je i naše listina z r. 1392, není nikdy užito pouhého jména křticího bez dalšího určení. Ale i v případech výše uvedených, kde pro stručnost nebo nezávažnost bývá uvedeno někdy jen jedno jméno, na př. u ručitelů, jeví se časem snaha užíti jména složeného nebo aspoň raději pouhého p ř í j m e n í (Frischheinzl 163, Kraphel 165, Schenandl 166, Woldner 176, Pukl 178 atd.). Tato přesnost se týká, a to větší ještě měrou, i jmen ženských. Ani v jednom případě, kdy žena sama činí nějaké právní pořízení, zavazuje se smlouvou a p. (bývají to zpravidla vdovy), nebývá jmenována vedle svého křticího jména pouhým křticím jménem mužovým, nýbrž zpravidla jeho plným jménem (křticím a určením) anebo aspoň příjmením, tedy těmito typickými způsoby: Anna

relicta *Hartlini carnificis* (A., vdova po řezníku Hartlovi) 514; Anna rel. *Nicolai Smydlini* (po Mikuláši Schmiedlovi) 516; Elisabeth rel. *Czeinarin* (vdova Cejnarka) 217; Dymuet dicta *Rosteuscherin* (řečená Rosteuscherová) 95; Elisabeth *Champnerissa* a p. (Kampnerová) 299 a j.; relicta *Wesselernia* (vdova Veselerová, po muži z Veselí) 225; Elsska *lutifigulissa* (hrnčířka) 425 a p.

Z tohoto pozorování v listinách budějovických můžeme tedy se vší pravděpodobností souditi o listině naší, že písař, který byl tak od předchůdců naučen a z vlastní praxe zvyklý dbáti o zachovávání identity jména, nebyl by pojmenoval touž osobu vědomě jednou *Zika* a po druhé *Žižka (Zizka),* nýbrž že se tu dopustil zjevně chyby. Dále z toho plyne, že podle praxe zachovávané v listinách budějovických nemůže v naší listině, kde se jmenuje Elisabeth *Zikonis* (a dále *Zizkonissa*) bez jakéhokoli dalšího označení mužova, jíti o křticí jméno mužovo (zkratku jména *Zikmund*), nýbrž o jeho příjmení. Protože pak příjmení budějovických měšťanů jsou v listinách z let 1350—1391 stabilisována, i když jsou ze jmen křticích (tedy na př. syn Stanislavův sluje vždycky Johlinus *Stankonis* n. *Stanko* 360 a č., nikdy *Stach, Stan, Staník, Stašek* a p.), je velmi nepravděpodobné, že by se v tomto jediném případě a na téže listině měšťan zvaný příjmením *Zika* (na př. Václav Zika) jmenoval po druhé příjmením *Žižka* anebo naopak, což je tedy nové svědectví, že tu jde o písařskou chybu.

V kterém z obou případů máme chybu viděti, nebude už tak těžko zjistit.

Především existence jména *Zika,* jakožto domácké (hypokoristické) formy jména *Zigmund,* je i v této funkci i ve funkci příjmení (po otci) na tu dobu velmi nepravděpodobné. Obránci zigmundovské domněnky zapomínají, že i hypokoristické zkratky mají svou historii a že není možno pro určitou dobu předpokládati všecky známé (anebo i možné) zkratky vedle sebe. Každá doba má své záliby a svá hypokoristika; na př.: jako 14. stol. už nemiluje hypokoristik s příponou *-(j)ata (Beňata, Juřata),* oblíbenou v stol. 12., tak zase naše doba netvoří hypokoristik příponou *-ch (Pech, Stach),* tak rozšířenou v stol. 14. atd.; domácké zkratky *Hynek, Hyncě* a p. mohly vznikati v době, kdy se říkalo ještě *Hinrich,* ne však později, kdy ovládlo *Heinrich* nebo dokonce *Jindřich* atd. To platí i o domácké zkratce *Zika.* Starší hypokoristická forma jména *Zigmund* v Čechách je *Ziga,* která je dosvědčena k r. 1414 (u Titze 43); pro tvar *Zika* je doklad, co vím, teprve o generaci později, z r. 1444 (Arch. č. 15, 522). Tento postup a to datování není náhodou; souvisí s historií tvaru

jména *Sigismundus* na půdě české. Nejstarší tvar tohoto jména u nás zněl *Zigmund (Sigmund),* a to je tvar, pokud ze spolehlivých zápisů lze posoudit, ve 14. stol. obecný,*) který teprve během 15. stol. ustupuje tvaru *Zikmund.* Že tvar *Zigmund* není jen grafický (jak myslil Titz 48), nýbrž že se to jméno skutečně tak vyslovovalo, můžeme posouditi jednak z toho, že skupina *gm* nepůsobí mluvidlům potíží (a cizí *g,* zvláště nevniklo-li prostřednictvím německým, nýbrž přímo z latiny, také nepřecházelo v *k* automaticky a šmahem, jak svědčí slova *groš, gramatika, gloza, galgan, Geruše, Gervází, flegma* a pod.), jednak ze zkratky *Ziga,* která se právě zakládá na výslovnosti *Zigmund* (nikoli *Zikmund*). Teprve časem se skupina *gm* přizpůsobila častější v češtině skupině *km* (*kmín, kmotr, kmen, kmet, kmitati, rykmus, takměř* a p.) a tvar *Zigmund* se změnil v *Zikmund.* Pokud se tedy říkalo *Zigmund,* zněla zkratka *Ziga;* když se začalo říkati *Zikmund,* vznikla zkratka *Zika* (Zikeš 1498 v Tom. Z. h. 176, *Zikáš* 1508 v Arch. č. 21, 508 a p.). Století 14. znalo tedy jen tvary *Zigmund, Ziga;* proto tvar *Zikonis* v listině budějovické je velmi málo pravděpodobný a pravděpodobnější jest zajisté pokládati jej za přepsání místo *Zizkonis.*

Muž oné vdovy Alžběty nejmenoval se tedy *Zika,* nýbrž (jen) *Žižka,* a to příjmením. Máme pro to ještě svědectví další. Když jsem namítal, že z tvaru *Zizkonissa* není vidět, jde-li o jméno *Žižka* či *Žížek,* bylo od obránců domněnky zigmundovské poukázáno právem (NŘ. 9, 44) na to, že se jméno *Žížek* v zápisech budějovických vůbec nevyskytuje, zato však dosti často jméno *Žižka.* K tomu však třeba dodati, že ani jméno *Zika (Zik)* nemá v listinách budějovických dokladu, ač jméno *Sigismundus* vyskytuje se tu dost často, a že tedy Alžběta *Ziková* je pro Budějovice stejně málo pravděpodobná jako *Žížek.* Jméno *Žižka* je v budějovických zápisech uvedeno několikrát, a to zjevně už jako příjmení: je to velmi pravděpodobně už *Venceslaus Schisska* 1369 (č. 160), dále najisto *Ssisko braseator* (sladovník) v České ulici 1387 (č. 435), připomenutý ještě r. 1388 *(Ssisskonis braseatoris* č. 459) a 1402 (*Jan Zizka* braseator v NŘ. 9, 44), a konečně *Venceslaus Zizka* soukeník 1376 (č. 202), snad totožný s Václavem Žižkou z r. 1369 (ale vlastník jiného domu). Byla tedy v Budějovicích rodina Žižků, usedlá, zámožná a zbožná, a k ní podle všeho náležela i paní Alžběta, která r. 1392 jako vdova (snad po Václavu Žižkovi) prodává plat na roli u Světlíka řádu dominikánskému, témuž řádu, při jehož jiné kupní

*) V té formě také se šířilo toto jméno od nás ve 14. stol. dále na východ.

smlouvě vystupuje i výše jmenovaný sladovník Jan Žižka jako ručitel.

Můžeme tedy ze všech těchto pozorování a úvah usuzovati se vší pravděpodobností, že neshoda v budějovickém zápisu z r. 1392 mezi jmény Elisabeth relicta *Zikonis* a *Zizkonissa* vznikla písařskou chybou, že v obou případech jde o jméno *Žižka (Zizkonis, Zizkonissa),* a to ne o jméno křticí, nýbrž o příjmení. Pro domněnku, že jméno *Žižka* je domácká (hypokoristická) zkratka křticího jména *Zigmund,* je tedy budějovická listina sama o sobě svědectvím velmi chatrným, je-li jím vůbec.*)

V. Ertl.

PELNÁŘ.

Z matrik ze 17. st. víme, že se v chodských osadách kolísalo znění staršího příjm. *Pernář* se zněním *Pelnář* (F. Teplý, Chodové, 1926, 50 nn.). To se srovnává se známým faktem, že v slovech, v nichž jsou dvě *r* (anebo *r* a *ř),* jedno z nich (obyčejně první) se měnívá v *l* (Gebauer, Hist. ml. 1, 350 n.). Nejčastěji se to děje v slovech přejatých z jazyků cizích (snad nikdo neřekne *libář* m. *rybář,* protože cítí souvislost toho slova se slovem *ryba,* ale zaslechneme *litíř, lejtar* m. *rytíř, rejthar,* něm. Ritter, Reiter). Tak se říká na př. *delektor, kylisar, falář, pliskýř* m. *direktor* atd. Tvar *pernář* se objevuje se stejným významem vedle tvaru *pernikář* v 15. a 16. st. jako jméno obecné i jako příjmení. Tvar *pernikář* je odvozen od sl. *perník* a to znamená *perný* (t. kořeněný) chléb (říkáme podnes, že sýr je perný, t. má ostrou chuť, říkáme tak i o ostrém vystupování nebo mluvení). Slovo *pernář* (= *pernikář)* vyšlo z obyčeje a zapomněl se tak i původ příjmení *Pernář,* proto se měnila i jeho výslovnost a říkalo se místo toho *Pelnář;* ale snad nikde se neříká *Pelnikář* m. *Pernikář.* Příd. jm. *perný* dobře vyložil Hujer v L. fil. 30, 443. Lat. slovo *piper,* něm.

---

*) S takovými doklady, jako je v budějovické listině, je třeba býti vždycky opatrný. Na př.: V Desk Ol. 1, 594 jmenuje se r. 1358, tedy několik let před rozšířením kultu sv. Zigmunda, Anna, uxor domini *Zygothe* de Paczlauicz (a tak slul její manžel jistě aspoň dvě desítiletí před r. 1358). Tento jmenný tvar není isolovaný, nýbrž má oporu ve dvou dokladech jména místního: *Zygoticze* Desk Ol. 8, 7 (1412) a *Zygoczicze* t. 9, 147 (1418). Jméno (psané) *Zigota* nalézáme ještě později doloženo r. 1517 v Arch. č. 11, 302. Co snazšího, než viděti ve jméně *Zigota* (nebo *Žigota*), prokázaném, jak se tu zdá, už asi k r. 1340 (a zajištěném dalšími doklady) týž základ *Zig-* n. *Žig-* (*-ota* je velmi častý sufix jmen osobních), který je ve jméně *Žižka,* a užíti toho fakta za přesvědčivý důkaz proti výkladu jména *Žižka* ze jména *Zigmund?* A přece všecky tyto tři doklady, Zygotha, Zygoticze, Zygoczicze, objeví se při kritickém rozboru pro výklad jména *Žižka* bezcennými.

Pfeffer se změnilo v slov. jazycích v *p'p'r'* (s třemi měk. jery) a toto v češtině (podle vzoru psl. *š'v'c'*, č. *švec*, 2. p. *ševce)* v *ppeř* (psáno *peř*, 2. p. *pepře;* toto skloňování čteme na př. v povídce o Alexandrovi, v. Krok 8, 233 n.); odtud pochází příd. jm. *perný* (vl. *pperný)*. Podle tvaru *pepře* atd. se již v 15. st. počalo říkati i v 1. p. *pepř* (jako kdybychom říkali 1. p. *ševc* podle *ševce* atd.) a dále i *peprný* m. staršího *perný* (dobře ještě v slově *peprný* cítíme souvislost s pepřem). — Jest ještě jiné slovo *perný*, patřící k rodině slov *pero, peří; perné šaty* v 16. st. (a ještě u Komenského) jsou peřiny a podušky, *perný žid* v Podkrkonoší je obchodník kupující a prodávající peří (Zd. Ron, Nár. l. 7. ún. 1926, č. 38, 12 b) a podle zprávy prof. Hujera se tam takovým obchodníkům říká také *pernář*.

POSUDKY A ZPRÁVY.

Marcel Proust, *Radosti a dny*. Dílo Marcela Prousta 1. Přeložil Jar. Zaorálek. Odeon, Praha 1927. Str. 139. Za Kč 21.—.

Pozornost, kterou chceme věnovati tomuto překladu, má několik důvodů. Především francouzský autor přeloženého díla je pokládán současnou francouzskou kritikou za jednoho z nejlepších a z nejjemnějších stilistů francouzských; dále český překlad jeho díla, pokud ze svazku ležícího před námi lze posouditi, je vskutku — řekněme to hned předem — vynikající ukázkou umění překladatelského; a konečně, překladatel, který nejlépe může mluviti o obtížích při tlumočení francouzského díla, vyložil v jednom z dalších svazků svého překladu zásady, jimiž se při překladu řídil a které jsou zajímavé i pro kritiku překladatelského umění a praxe vůbec.

Překladatel naznačuje v doslově k 2. svazku překladu díla Proustova (Hledání ztraceného času I. Swann 1. část) obtíže, které působí čtenáři i francouzskému sloh Proustův, často až barokně přetížený a přecpaný, o jiných svízelích, které se naskýtají překladateli a plynou z odlišného karakteru obou jazyků, franštiny a češtiny, ani nemluvíc. Z těchto nesnází bylo možno vyváznouti, jak vykládá Zaorálek, dvojím způsobem: buď zachcvati věrně všecky zvláštnosti stylu Proustova, i kdyby tím českost, jazyková správnost překladu utrpěla, anebo rozhodnouti se pro překlad volnější, češtější, byť se jím setřel osobitý slohový ráz originálu. Překladatel se rozhodl pro způsob první, a toto rozhodnutí bylo snad jednou z příčin, proč pokládal za potřebné

podati o zásadách své překladatelské práce zvláštní výklad ještě před ukončením překladu celého, aby tak zůstal totiž ušetřen výtek, které by jazyková kritika mohla činiti jeho překladu.

Referent by rád ukázal v tomto stručném rozboru překladu Zaorálkova především, že zásada překladatelská, pro kterou se rozhodl, je sama v sobě absurdní, že se jí překladatel — pokud možno bez srovnání s originálem posouditi — snad ani sám tak důkladně nespravoval, protože jeho překlad i po stránce jazykové stojí vysoko nad průměrem řemeslného překladatelství a svědčí o velmi dobrém ovládání vlastního jazyka, a že v těch případech, kde se překladatel přidržel snad příliš věrně své francouzské předlohy, byl by jeho překlad jen získal bez porušení stilu autorova, kdyby byl více dbal charakteru své mateřštiny.

Zásada, zachovati při překladu slohový ráz původního díla, i když tomu musí býti obětována českost překladu, není v překladě Zaorálkově vyslovena po prvé; stanovil si ji před lety, nemýlím-li se, Arnošt Procházka, ale svou překladatelskou praxí přesvědčil se patrně o její nesprávnosti a skončil skoro na opačném jejím pólu — v brusičství. A je to i po našem soudu zásada bludná, nesprávná a v svých důsledcích absurdní. Jazykové prvky, které tvoří osobitost slohu jistého autora, jsou toho rázu, že je není prostě možno přenášeti z jazyka do jazyka. Hlavní úkol připadá přirozeně slovníku a skladbě; jakmile začne těžit stilista z fonetické stránky svého jazyka, může mu překladatel býti práv jen v případech výminečných a čistě náhodných, nemá-li tím trpěti zároveň věrnost obsahová. Ale i osobité zvláštnosti slovníku lze překladateli zachovati jen potud, pokud jde o jeho stránku obsahovou a pokud v jazyce překladu je stejné bohatství výrazů pro rozličné jemnosti v světě představ jako v jazyce původním. Ale všechno další, na př. citový akcent slov, jejich fonetický efekt a p., vymyká se přeložitelnosti; archaismy originálu nelze nahrazovati prostě archaismy z jazyka překladatele, protože jich často není atd. Ještě omezenější je okruh prostě přenosných prvků na poli syntaktickém. Jakmile překladatel, chtěje zůstati co nejvíce věren výrazovým osobitostem své předlohy, překročí hranice dané rozdílným charakterem jazyků, o něž jde, dochází ke koncům, které jsou horší než zpronevěra na slohových zvláštnostech originálu, protože se prohřešuje na nejzásadnějším požadavku dobrého překladu, kterým podle mého mínění má býti snaha, aby překlad vypadal po formální stránce co nejméně jako překlad a co nejvíce jako dílo původní. Ne dovedu si představit, aby u čtenáře s vyvinutým citem a kulturou jazykovou mohl uměleckého účinu a požitku byť jen přibližně

odpovídajícího požitku originálu dosíci překlad, který by v snaze po nejtěsnějším přimknutí k originálu porušoval karakter vlastního jazyka a urážel vlastní jazykový cit; snad jen u nás, kde průměrná kultura a citlivost jazyková je velmi chatrná, mohla vzniknouti, byť jen v teorii, ona absurdní zásada zachovati v překladu sloh a tedy jazykové zvláštnosti originálu, byť tím českost překladu utrpěla. Dochází-li pak při této zásadě — a býváme i toho svědky — k tomu, že se znění překladu stává přirozeným a úplně srozumitelným a tedy i dokonale účinným teprve tomu, kdo si dovede ze znění překladu rekonstruovati znění originálu, stává se pak umění překladatelské načisto ilusorním.

Ale mluvme konkretně a ukažme na tomto jinak výborném překladě Zaorálkově, k jehož chvále by bylo možno obrátiti známá slova Ovidiova a říci deteriora probo, melioraque sequor, jak se rozbíjí umělecký účin překladu, jakmile překladatel i jen na okamžik zapomene, že jeho první zásadou musí býti českost překladu, a stane se příliš oddaným a uctivým tlumočníkem slov svého autora V svém překladatelském vyznání dotkl se Z. jedné ze zvláštností slohu Proustova, která činila nesnáze českému překladateli, to jest složitosti jeho vět, místy barokně, místy až rokokově vyzdobené stavby. To je nesnáz, kterou pociťovali stejně čtenáři francouzští, jako ji pociťoval český překladatel a jako ji budou cítiti i čtenáři čeští. Ale to samo o sobě není nic, co by věrně tlumočeno mohlo přiváděti překladatele (jak se domnívá) do kolise s českostí překladu; tato zvláštnost není nic osobitě francouzského a s takovými těžkými barokními periodami (ovšem vlastního rázu) setkáme se i u spisovatelů domácích (u Šlejhara na př.). Ale o jinou věc tu jde a jinde je úskalí. Je věcí zajisté víc než známou, že francouzská perioda moderní má zcela jinou strukturu než složitá věta česká; věta francouzská má stavbu volnější, je spíše skizzovaná než pevně tažená, odpovídá více psychologicky přirozenému chvatu a křížení myšlenek; věta česká má souvislou linii, její kontrukce je pevně skloubena, její osnova odpovídá převážně zásadám logickým a gramatickým. Na tom je těžko co měnit; to je výsledek tradice jako všecko, v čem záleží jistý jazyk jisté doby. Francouzská perioda se tedy nedá prostě překládat tak, jak je, a zvláště ne perioda složitá, bohatá, v níž tato rozdílnost struktury je přirozeně nápadnější než ve větě jednoduché.

Český čtenář na př. stěží přijde na chuť takovéto větě, jejíž stavba byla v originále rozrušena (s našeho hlediska ovšem) zasažením momentu citového: »kdyby cizinec, aniž by slyšel zpěv, uviděl shromáždění příbuzných a přátel, kteří mu naslouchají,

oč spíše by se mu zdálo, že celá ta rodina je přítomna jakési neviditelné mši, to jest, *jak jasně* by podobnost výrazů jejich tváří svědčila o skutečném splynutí duší« 80. Není pochyby, že ve francouzské předloze zněla tato perioda zcela přirozeně, ale v překladě českém působí zvolací forma obou hlavních vět (zvláště však vysvětlovací věty druhé) dojmem jisté tvrdosti, řekl bych skoro školského překládání. To platí i o dosti časté formální disharmonii výrazů syntakticky rovnoběžných, je-li zachována i v překladě českém; na př.: ona je dovedla vyslechnouti božsky, *aniž by* jich *chápala* a *snižujíc* jejich význam (svou) laskavostí 63, kde by tužší struktura české věty žádala na př. ani jich nechápajíc a snižujíc; pod.: a tak se stalo, že *hledajíc* nějaký protilék a *protože jsem neměla* odvahy chtíti ten pravý, . . . znovu jsem se nechala strhnouti k hříšným radostem 67; a tam dole, *s uzdou spuštěnou* a *zatím co* jeho mramorové *nohy popohánějí* nehybně zuřivým pohybem trysk koně, bezvědomý jezdec troubí bez konce k černému nebi 76. Takové věty tedy vyžadují přestavění a přizpůsobení tradicím spisovné skladby české, i kdyby to na pohled vypadalo jako pedantismus.

Převážně gramatická struktura české věty má vliv také na postupné uspořádání jejích složek a odchylky od něho vypadají zase strojeně, učeně, školsky. To se týká na př. vkládání vět a p. do sebe: *aby je, kdyby* znovu začal blouznit, ihned vyvedli a nevpouštěli jich dříve, než se zase vzpamatuje 28 m. aby je vyvedli, kdyby . . . a j. (31, 97, 105 atd., nebo chodci se zastavovali, aby se podívali *jako na vznešené cizince včera přijevší a přichystané již zase k odjezdu* na lodi, které v něm (v přístavě) byly shromážděny 117 m. aby se podívali na lodi v něm shromážděné jako na vznešené cizince atd. Působí-li ráz francouzské věty lehčeji a bohatěji členěné na čtenáře českého v příliš věrném českém překladě dojmem jisté roztříštěnosti, zesiluje se tento dojem způsobem právě vylíčeným tím nápadněji; na př.: jsem jist, že by nepřestaly, ani kdybychom se již nemilovali, stejně jako, třebaže žije v nesváru se svou sestřenicí Pavlou, nemohu zabrániti svému sluhovi, aby chodil s její komornou 119 m. stejně jako nemohu zabrániti, třebaže . . ., aby . . . Vzniká tím někdy i dojem rušivý, jsme-li nuceni si uvědomiti až za větou, že jde o větu vloženou, a nikoli o větu navazující gramaticky přímo na výraz předcházející, jak jsme zvyklí; na př.: Violantě *stačilo, aby* je (lidi ve společnosti) téměř převýšila, — přijíti prostě mezi ně 36. Spojování vět závisí nezřídka na mluvnické vazbě, která nebývá táž v obou jazycích a jejíž různost brání napodobiti stavbu věty v originále. Nemožné anebo velmi násilné jsou na př. v češtině

relativní věty: v šatech, *na něž pohled* by se brzy stal očím zvykem sladkým a opojným (dont la vue?) 45, anebo: na benátských stolech, *z nichž trochu* posledních *fial* a posledních růží jako by se vznášelo v průzračném proudu skla t.

Nemalý vliv na stavbu věty má i užívání jednotlivých výrazů a forem. Jak lehkým a pružným tmelem francouzské periody jsou na př. participiální vazby a jaký je v nich rozdíl od participiálních vazeb českých, které se tu při překladu arci přímo nabízejí! Francouzské participální vazby jsou formy živé a hojné, naše přechodníky jsou forma na vymření, poloučená, a užívá-li se jich často, působí strojeně a nepřirozeně. Mimo to způsob, který se vyvinul ve franštině při užívání participiálních vazeb, neshoduje se ve všem s našimi zásadami, je volnější, než jak my těchto vazeb užíváme, a při známém u nás nedostatku citu pro tuto knižní vazbu dochází u překladatelů z franštiny prostým napodobením vazeb francouzských k výrazům dokonce nesprávným. Za nemožnou pokládám v češtině na př. kaskádu přechodníků ve větě: nemohla jsem nikdy usnout, *volajíc* ji (matku) stále nazpět, aby mi ještě jednou řekla »dobrou noc«, *neodvažujíc* se toho pak již, *pociťujíc* však tím vášnivější potřebu její přítomnosti, *vymýšlejíc* si stále nové záminky, *žádajíc* ji, aby obrátila mou rozpálenou podušku atd. 62, kde přechodníky *volajíc, neodvažujíc* se atd. nejsou naprosto v poměru určovacím (adverbiálním, doplňkovém) k určitému slovesu (nemohla jsem usnout), nýbrž tvoří mezi sebou řadu samostatných projevů v různém větném poměru, který není možno vyjádřiti v češtině jinak než řadou sloves určitých: *volala jsem* ji, *pak ani toho* jsem se už *neodvažovala, zato však* tím vášnivěji jsem *pociťovala* a *vymýšlela* si *proto* atd. Odchylky od míry a způsobu užívání přechodníků vyskytují se i v jednotlivých případech, těžko říci vždy, zda vlivem participiálních vazeb francouzských či nic. Na př. jestliže jsem, zůstávajíc naopak pozadu, trhávala máky a chrpy, *přinášejíc* jí je s hlasitým křikem, nebylo to tak z radosti, jako spíše atd. 65, kde při přechodníku *přinášejíc* najisto nelze mluviti o průvodním, určovacím ději slovesa *trhati*. Stejně se vzpírá našemu citu jazykovému přechodník ve větě »její radost byla nekonečná, *přerušována jsouc* zármutky, které svou něhou převyšovaly i radost 32, kde kausální poměr, zde zjevný, není vtělen v přechodník *jsouc přerušována* (kde se nabízí spíše poměr koncesivní proti smyslu celku), nýbrž až ve větu relativní a kde by česká, logičtější struktura větná vyžadovala spíše formy »byla nekonečná, protože i zármutky, které ji (přece) přerušovaly, svou něhou převyšovaly samu radost« (= »neboť i když ji přerušovaly

zármutky, byly to zármutky převyšující i radost«). Poněkud podobným způsobem zkresluje skutečný a zjevný smysl věty přechodník ve větě »která *ovdověvši* téměř ve stejné době, byla mnohem krásnější než Františka« 123, kde nejde ani o poměr prostě časový ani o poměr kausální, jak by tvar ukazoval, nýbrž o poměr adversativní (která ovdověla sice v stejné době, ale přes to byla...), jenž v přechodníkové vazbě arci zaniká. Nesprávně je užito (asi bez vlivu francouzského) přechodníku ve větě »dospějeme na nejvyšší bod té cesty, která *spalována jsouc* světlem a *vysoušena* větrem stoupá v plném slunci k holému nebi« 103, neboť oním spalováním a vysoušením není nijak modifikováno stoupání cesty, nýbrž jde tu prostě o vyjádření vlastností oné cesty, o atributy táhnoucí se toliko k podst. jm. cesty, *spalované* sluncem a *vysoušené* větrem, která v plném slunci stoupá atd. Stavbu francouzské věty je při tom ovšem nutno porušit, protože český přívlastek na rozdíl od francouzského nemůže státi bez opory svého substantiva (věta »*tak křehké* a přece *odolné,* byly s jakousi smutnou pýchou obráceny k oceánu« 117 není v češtině možná, i když podmět, »lodi«, je z předešlé věty zjevný, nýbrž právě pro oporu přívlastků v čelo položených je nutno podmět »tyto lodi« opakovat). Pro úplnost, ač se to vlastně stavby vět netýká, připomínám při této příležitosti, že vlivu francouzskému najisto lze asi přičísti dva tři prohřešky proti pravidlům o časové platnosti přechodníků českých. Na př.: o lásce k ní, která by tak oživla, *proměnivši se* v přátelství, jak doufám, trvalejší 43 (kde jde o děj myšlený, potenciální, »proměnila by se«, a kde je tedy na místě přech. přít. dokonavý, *proměníc* se); a (ten) zvyk bude zítra ještě silnější, *posíliv se* krví z rány, kterou mi zasazuješ, abys jej nasytil 98 (kde vztažná věta, »kterou mi zasazuješ«, nedovoluje viděti v ději vyjádřeném přechodníkem děj minulý, nýbrž budoucí: »neboť se posílí z rány, kterou mi teď zasazuješ«).

Nepřesnost, která se tu jeví vzhledem k časovému významu přechodníků, přenáší se někdy i na příčestí od nich odvozená. Už v NŘ. 7, 215 bylo upozorněno na to, že se příčestím tvaru *nesoucí* nemůže zkracovati děj minulý trvací, ale nesoučasný, a že tedy není možno říci v češtině na př.: »hoch snědl jablko *visící* na stromě«, nechceme-li v posluchači vzbuditi mylnou domněnku, že jedl jablko, zatím co ještě viselo na stromě.*) Takovým způso-

---

*) Čtenáře NŘ. bude snad zajímati, že se takovýmto chybným konstrukcím, které jsme v NŘ. už vytýkali a které zde znovu vytýkáme, bude nyní učit na středních školách jako vazbám správným. V jedné středoškolské učebnici českého jazyka, schválené nedávno ministerstvem, navádějí se studenti,

bem je užito takovéhoto příčeští i jednou v našem překladě (86), na místě, kde básník apostrofuje hrdiny knih, které milovala jeho mrtvá milenka, slovy: (vy) románoví hrdinové a hrdinky, *snící* u jejího lože svůj tichý a přece tak hlasů plný sen, nemohly (!) jste nechati ze sebe vyprchati všecku vůni jejího pokoje atd. m. kteří jste snívali (kdežto *snící* = kteří dosud, co vydychujete onu vůni, sníte). Podobná chyba proti časové platnosti příčestí (utvořeného zase z přech. minulého) je vé větě: vytryskla z ní (větve zlomené) míza, *zvlhčivši* mi ruku až k lokti a svědčící atd. (78), kde slovem zvlhčivší je vyjádřen děj, který se stal potom, nikoli předtím, a který nelze vyjádřiti po česku jinak než větou, na př. vytryskla z ní míza, která zvlhčila mou ruku).

Tolik na ukázku, že francouzskou periodu není prostě možno překládati tak, jak je stavěna, a že potíž překladatele díla Proustova nezáležela tak v barokní stavbě jeho vět, nýbrž v odchylné struktuře věty francouzské, kterou v jistých případech nezbývá než přestavěti, nemá-li to, co v originále vypadá barokně, ale přece umělecky, vypadati v překladě rozkouskovaně a školácky neobratně. Připomínám však výslovně, že účelem předcházejících řádek nebyla kritika překladu Zaorálkova, nýbrž jen pokus ukázati na konkretních případech, že zásada, kterou si překladatel vytkl, nedá se jako zásada důsledně zachovávaná uskutečniti. Připomínám to proto, že ukázky k tomu účelu zde vybrané, jsou skutečně ojedinělé v překladu knihy Proustovy a že byly uvedeny snad všechny. Překladatel měl příliš dobrý vkus a příliš správný jazykový cit, aby se byl držel své zásady i tam, kde se jí tyto jeho přednosti vzpíraly. Měl bych to ukázati ad oculos, ale znamenalo by to opisovati z jeho překladu celé odstavce svědčící o stili-

---

aby užili příčestí tvaru *vedoucí* na př. ve větě: Někdo mi odnesl kabát (viseti) na věšáku. Věta podle tohoto návodu upravená by zněla: »Někdo mi odnesl kabát *visící* na věšáku« a znamenala by (arci pro Čecha česky umějícího), ne že odnesl kabát, který *předtím* visel na věšáku, nýbrž že odnesl kabát i s věšákem. Na jiném místě téže knihy v partii o krácení přechodníkem je mimo jiné uložena ke krácení věta, která má po zkrácení zníti: »*Želejíce* vašeho odchodu, neradi se s vámi loučíme«. Jde tu, jak vidět, o zcela mechanické a bezmyšlenkovité sražení dvou větných výrazů »želíme vašeho odchodu« a »neradi se s vámi loučíme«, načisto rovnocenných, representujících vlastně jen dvojí různý výraz téže myšlenky (želeti = neradi, váš odchod = rozloučení s vámi). Výsledek zkrácení, které se příčí arci základnímu pravidlu o krácení přechodníkem, je tak absurdní, jako kdybychom říkali: »děti, kvílíce nad smrtí rodičů, naříkali pro jejich ztrátu« anebo »těšíce se z vašeho uzdravení, radujeme se, že už nestůněte«. Nebylo by lépe, aby spisovatelé, kteří se sami těchto participálních vazeb nenaučili užívat, když nic jiného, aspoň návody k nim ze svých učebnic vypustili, než aby se vštěpovaly mládeži takovéto nesprávnosti?

stických a jazykových schopnostech, které by byly ke cti i autorovi tvůrčímu. Ať čtenáři poslechnou, jak aspoň jedna taková barokní věta, přetížená na př. spoustou determinativ, vypadá v překladu Zaorálkově: (Páva kráčejícího hrdě domem kreslí básník touto parabolou:) »Tak v den slavnosti, několik vteřin před příchodem prvních hostí paní domu celá oslnivá v svém šatě s měňavou vlečkou, s blankytnou stužkou na královském hrdle, s chocholkami na hlavě přechází dvůr před užaslými zraky diváků shromážděných za plotem, aby dala poslední rozkazy nebo aby šla vstříc princi z královské krve, jejž musí uvítati hned na prahu domu.*)

Několik poznámek o výrazech, k nimž se dal překladatel svésti buď svou předlohou anebo dnešní ledabylou češtinou, bylo nutno z nedostatku místa odložiti do sešitu příštího.

V. Marek.

Z NAŠICH ČASOPISŮ.

V Těsnopisných listech (LI, 4—10 a LII, 1—4) uveřejnil Alois Holas článek nadepsaný: Naskýtání a shlukování hlásek (jich iterace a kombinace ve slovenštině u přirovnání s češtinou. Tento článek má význam především pro těsnopisce, ale i jazykozpytce mohou výsledky, k nimž spisovatel dospěl, v lecčem zajímat. Úsilí těsnopisců o samostatnou soustavu českou, která by hověla zvláštním potřebám českého těsnopisu, vede přirozeně ke zkoumání, jak často se jednotlivé hlásky neb skupiny hláskové v češtině vyskytují. Takovou studii o češtině napsal r. 1914 Hradilík a podle něho je sepsána obdobná, ale mnohem šíře založená rozprava Holasova o slovenštině. Oba autoři probadali pro svůj účel 10.000 slov, Hradilík českých, Holas slovenských. Slova Holasova jsou ze 14 slovenských textů prosaických. Texty básní nebyly zkoumány, asi proto, že se básně zřídka stenografují a že sklad hlásek v básních jistě není normální.

Rozdíly, které shledal autor mezi češtinou a slovenštinou, jsou často dány odchylkami slovenštiny od češtiny. Tak na př. častější vyskytování samohlásky *a* se vysvětluje tím, že se na Slovensku neprovedla nebo zrušila pře-

*) Srovnejme s tím, jak vypadá česká původní »perioda« z pera mladého literárního historika: »Velmi cenným příspěvkem k historii slavistiky je stať Dragutina Prohasky »Představitelé dějin jihoslovanské literatury«, kde jsou pregnantní charakteristiky předních literárních historiků srbských, chorvatských a slovinských, bystré zařazení zjevů v evropský vývoj literární vědy, právem se pozastavuje u činnosti prof. Mat. Murka, který ovšem program jihoslovanský chápe šíře, zahrnuje v to i Bulhary, snad jen očekávání dalších plodů zkrátilo charakteristiku Branka Drechslera Vodníka, nyní žel předčasně odešedšího, a jiných mladších pracovníků českých a německých (neboť Prohaska uvádí též práce nejihoslovanské).«

hláska, nebo větší poměrně počet slabik v slovenštině (skoro o 5%) je způsoben snad také příp. *-ami* místo čes. *-y* atd. Překvapuje, že samohláska *u* není v slovenštině častější než v češtině, ač *u* v češtině po měkkých souhláskách jest jen výjimkou. Snad by statistika většího počtu slov výsledky pozměnila. V češtině i slovenštině jest více krátkých slabik než dlouhých, ale v slovenštině jest tento nepoměr ve prospěch krátkých o něco větší, patrně vlivem známého zákona, jenž nedovoluje opakování dvou dlouhých slabik *(krásneho* m. *krásného).*

Podle stilisace autorovy na str. 61 se zdá, jako by pokládal hustotu cizích slov v slovenštině za větší než v češtině. Tento postřeh může býti správný, ale i tu je třeba pozorování opatrnějšího a zejména hojnějšího. Také úsudek o hustotě těch neb oněch slovních druhů by vyžadoval mnohem hojnějšího materiálu, měl-li by mít platnost obecnou a ne jen pro těsnopisce.

Z části o souhláskách budí největší zájem filologův kapitola pojednávající o tom, jak se které souhláskové skupiny v slovenštině často vyskytují. Holas na př. stanoví, že v češtině i v slovenštině jsou nejčastější skupiny *st* a *pr,* sestavuje podrobnou stupnici skupin hláskových podle toho, jak často se vyskytují atd. Snad by se tímto způsobem mohla pochopit leckterá změna hlásková, již si nedovedeme foneticky vysvětlit.

Zajímavá je dále pro poměr češtiny k slovenštině větší frekvence skupiny *sl* a menší frekvence skupiny *sv* v slovenštině. Při skupině *sl* bychom čekali podle mluvnice spíše větší frekvenci v češtině než v slovenštině *(niesol, pásol, triasol: nesl, pásl, třásl).*

S hlediště filologického bylo by však nutno zkoumati skupiny souhláskové, ne jak se píší, nýbrž jak se vyslovují *(kdo — gdo, mě — mně, sh — sch* atd.) a v celém proudu řeči bez zření k hranicím slovním.

Při zkoumání jakosti a skladu slabik myslím, že počítá autor slabiky se samosláskovým *r a l* dvakrát: na př. sub 6) je *zvrstvenie* a sub 9 A d je také *zvrstvenie.*

HOVORNA.

INFINITIV (J. S.). O infinitivu ve větách podmínkových, na př.: *vidět* nás hlídač, zle by bylo«, je výklad v mluvnici Gebaurově-Ertlově (9. vyd. 1926) díl II, § 829, 4. Původ tohoto užívání infinitivu je v jeho platnosti zvolací nebo rozkazovací. Příklad vámi uvedený se skládá vlastně ze dvou vět samostatných: ze zvolací věty »vidět nás hlídač!« (»tak nás vidět hlídač!«) a z vypovídací věty »zle by bylo« (to by bylo zle). Protože je věta vypovídací pronesena podmínečně, nabývá při užším spojení obou vět zvolací věta »vidět nás hlídač« platnosti podmínky (= kdyby nás viděl). Jindy může nabýti této platnosti infinitiv rozkazovací. Na př. připojí-li se k rozkazovací větě »jen se

ho dotknout!« (= jen se ho dotkni!) jisticí věta, obsahující vyjádření následku, na př. »už pláče« (= vidíš, už pláče), vznikne tím složená věta »jen se ho dotknout, už pláče«, v níž první člen vyjadřuje pak podmínku, na níž závisí efekt vyjádřený větou druhou (dotkneš-li se ho jen, už pláče). Infinitiv zvolací a rozkazovací je ve všech jazycích indoevropských.

JASMÍN (F. P.), botanicky Jasminum grandiflorum a p., je rostlina původu orientálního a toho původu je i její jméno. Pochází z perského (pak arabského) *jasämin, jasämun,* z něhož vzniklo dále španělské *jasmin,* franc. *jasmin,* ital. *gesmino* n. *gelsomino* a ovšem i latinské *jasminum,* základ českého slova *jasmín.* V Čechách se jménem *jasmín* ovšem nazývá keř zcela jiného druhu, totiž Philadelphus coronarius, botanicky *pustoryl vonný* (jinak *český* n. *bílý jasmín).* Jméno *jasmín* bylo přeneseno na tento keř asi z té příčiny, že se silnou vůní svých květů velmi podobá jasmínu pravému (který se pěstuje v Evropě hlavně v jižní Francii), takže se silice z jeho květů užívá k porušování silice jasmínu pravého. Takovéto přenášení jména jedné rostliny na rostlinu jinou, nějak podobnou, je v běžném názvosloví zahradnickém nebo lidovém dosti časté; tak se jméno *kaštan,* které sluší vlastně stromu Castanea vesca, přenáší na strom Aesculus Hippocastanum, čes. *maďal* (pro podobnost plodů), jméno *oliva* na keř botanicky zvaný Elaeagnus angustifolia, čes. *hlošina* (pro podobný tvar i barvu listů), jméno *vanilka* na okrasnou zahradní květinu Heliotropium peruvianum, připomínající svou vůní vůni plodů pravé vanilky (Vanilla planifolia) atd. S českým slovem *jas* jméno *jasmín* ovšem naprosto nijak nesouvisí. Nejstarší doklad slova *jasmín,* který známe, je z r. 1706 u Vusína (jasmin = jesminum, josmenum, joseminum, Vielreben); na označení t. zv. jasmínu českého, pustorylu, užil slova *jasmín* Presl (pustoryl vonný, jasmín bílý, český, bez bílý vonný). Jméno *pustoryl* je přejato z ruštiny.

VYZNATI SE V ČEM (NŘ. XI, 49). K článku toho jména dodává pan Julius Sedlák, pošt. vrchní adjunkt v Rýmařově: »Navazuje na váš článek »Vyznati se v čem«, dovoluji si upozorniti, že se tohoto rčení užívá také hojně v mém rodišti v Nové Říši u Telče na jihozápadní Moravě. U nás lze slyšeti denně: »ten se v tom, pane, vyzná, ten tje (= asi) se v tom moc nevyzná, ne a ne se v tom vyznat« a pod. Tato rčení mají význam vámi uváděný, t. j. něčemu rozuměti. Vazbu »znám se v tom« jsem u nás neslyšel. O typickém »tje« (= asi) bylo v Naší řeči už psáno. (Ten tje za války vydělal, tomu tje se vede, z toho tje bude pěkná mela a pod.)« Také v nářečích slezských, na Opavsku, Bílovecku a j., užívá se podle zprávy p. odb. uč. J. Ruska ze Studénky ve Slezsku výrazu »vyznati se v něčem« velmi často.

Odpovědný redaktor: Václav Ertl.
Tiskli Neuber, Pour a spol. v Praze-I., Bílkova ul. 17.